

Vall d'Aran i Andorra: dues valls pirinenques amb similituds històriques i polítiques

per Andreu Pujol ([@Apujolmas](#))



Recentment hi ha hagut eleccions generals a **Andorra**, a través de les quals s'han escollit els membres del **Consell General** (Parlament). Els mitjans de comunicació catalans han hagut de fer un breu repàs del sistema polític andorrà pel qual s'escullen representants per mitjà de **l·listes nacionals** i **l·listes parroquials** (és a dir municipals, en tant que les parròquies actuen com a municipis que contenen diversos pobles) a parts iguals. Per tant, catorze consellers (aquí els anomenariem diputats) són triats en l·listes locals i els catorze restants surten de les l·listes nacionals. Això fa que el món local –amb els seus equilibris d'interessos– tingui un pes molt gran en la política nacional. Aquest sistema polític emana de la **Constitució del Principat d'Andorra de 1993**, que és veritablement quan el poble andorrà es dota d'una veritable sobirania, ja que fins aleshores el poder requeia sobre els **coprínceps**. Malgrat aquesta font relativament recent, el **sistema polític actual és una evolució d'una estructura apareguda el dia 11 de febrer de 1419**, quan el bisbe-príncep Francesc de Tovia permet la creació d'un **Consell de la Terra**, amb la ratificació del **comte Joan I de Foix** uns mesos després. Aquest primigeni Consell de la Terra o Consell General estava format per quatre representants municipals de cada parròquia, escollits pels caps de casa: el **cònsol major** (alcalde) entrant i el cònsol major sortint i el **cònsol menor** (podríem dir-ne tinent d'alcalde) entrant i el cònsol menor sortint, formant un total de vint-i-quatre representants quan Andorra tenia sis parròquies.

Andorra és una realitat històrica i política singular, que ha mantingut la seva pròpia idiosincràsia per dos motius molt bàsics. Un d'aquests motius és la **geografia**, que la constitueix en una vall poc accessible fins a temps relativament propers. L'altre motiu són els **equilibris que ha sabut fer entre**

dues realitats diferenciades. Les disputes territorials entre diversos senyors feudals pel control sobre aquelles valls va portar a signar els “**Pariatges**” de 1278 i 1288 entre el bisbe d’Urgell Pere d’Urtx i el comte de Foix Roger Bernat III. Aquestes sentències arbitrals entre els dos senyors fan que s’estableixi un domini compartit sobre les valls d’Andorra que permet als andorrans fer, durant els segles següents i fins pràcticament els nostres temps, un joc d’equilibris entre un senyor i l’altre sempre que els ha interessat. També aquest fet ha estat garantia de la seva independència, en tant que l’intentar abolir-la podia significar anar contra els interessos d’un o altre senyor.

L’any 1748 el Consell General va encarregar al jurista d’Ordino Antoni Fiter i Rossell la redacció del llibre “**Manual Digest**” on s’hi recollien dades històriques i jurídiques sobre Andorra. Aquest mateix llibre contenia tot un seguit de màximes que havien de ser seguides per a tot bon governant andorrà i ha marcat, tradicionalment, de manera molt important la política andorrana. Aquest “Manual Digest” es guardava a l’**Arxiu de les Set Claus**, un armari amb set panys que hi ha dins la **Casa de la Vall**, seu històrica del govern andorrà, que no es podia obrir sense la presència dels representants de cada parròquia i que contenia documentació diversa que es remunta fins al segle XIV. Si parlo de l’Arxiu de les Set Claus és perquè durant una visita a la Vall d’Aran em va portar a relacionar, de sobte, una vall amb l’altra.



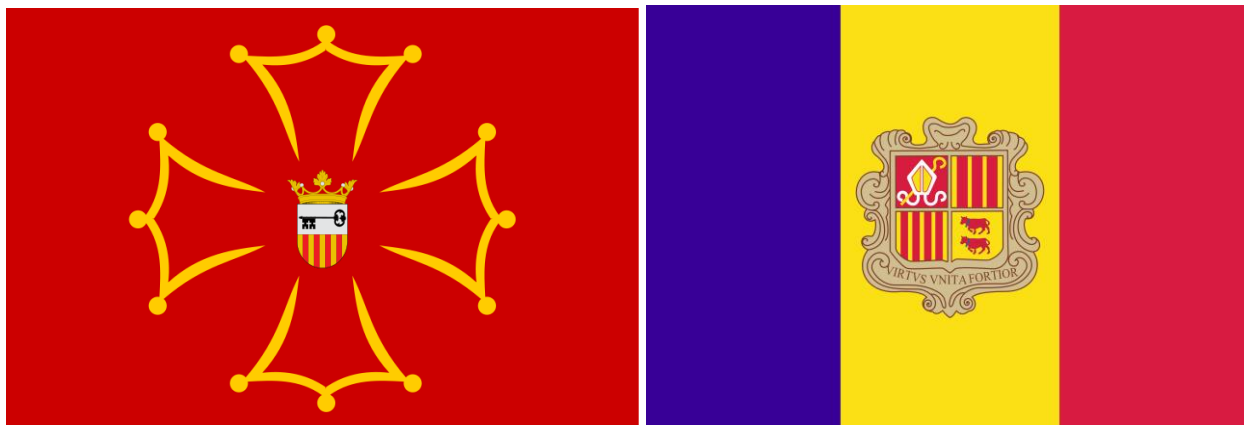
L’Armari de les Set Claus d’Andorra. Font: [Andorra Antiga](#).

En una visita al **Musè dera Val d’Aran** a Viella hi vaig veure l’**Armari de les Sis Claus**, un moble de funcionament exacte a l’andorrà que havia contingut, entre altres documents, “**Era Querimònia**”, un conjunt de privilegis atorgats pel **rei Jaume el Just** als habitants de la vall l’any 1313. Aquests privilegis permetien als aranesos la lliure disposició de la terra, boscos, aigües, etc. i pràcticament els feia lliures del sistema feudal ja que la seva presència a la vall era una garantia per la defensa del territori del regne contra invasions de la banda occitana/francesa dels Pirineus. És per això que alguns historiadors com Jusèp M. Boya poden referir-se a la Vall d’Aran com a “petita república”.

És cert que l’existència d’un armari amb diversos panys no és motiu suficient per a comparar dues realitats historicopolítiques, però ara seguirem amb les comparacions. Tornant al “Manual Digest” andorrà, **Antoni Fiter i Rossell** hi deixà escrit que les “Valls de Andorra son pròpia y verdadera Catalunya, com âpart de aquest Principat; Andorrans son pròpiament Catalans en tot rigor, y gosan com â tals varias prerrogatives en ell”. **Els andorrans, per a Fiter i Rossell, són catalans, però es distingeixen de la resta de catalans per qüestions legals.** Com a fruit dels Pariatges, els andorrans són uns catalans que mantenen lligams legals amb un comtat occità, primer, i amb França, després. A la Vall d’Aran durant els segles IX i X hi va haver moltes disputes pel domini territorial entre els

comtes de Pallars, Ribagorça i Comenges. Finalment, a finals del segle XII la corona catalanoaragonesa va aconseguir imposar-hi la seva sobirania, en un primer moment posant la vall dins del regne d'Aragó fins que els aranesos van demanar formar part del principat de Catalunya. Malgrat aquest domini polític, el domini religiós fou sempre del bisbat de Comenges i, per tant, en el cas aranès es reproduïx de nou el joc d'equilibris entre dues realitats. La **Vall d'Aran està formada per occitans que tenen lligams legals amb Catalunya, primer, i Espanya, després.** És a dir, que es produeix a l'inversa, en certa manera, una situació com l'andorrana.

Les formes d'organització política històriques de la Vall d'Aran també guarden moltes similituds amb les andorranes. Aquesta vall està dividida en **terçons** que comprenen diversos pobles. Cada poble tenia el **Consell de la Vila** escollit per cada cap de casa. Cada Consell de la Vila tenia els seus representants als consells dels terçons i cada terçó escollia els seus consellers per al Consell General de la Vall d'Aran. **El Consell General va sobreviure, sorprenentment, a la fúria centralitzadora de Felip V de Borbó.** Si bé la Vall d'Aran va ser majoritàriament partidària de l'Arxiduc, la intercessió del botifler **Baró de Les**, avantpassat del catalano-coreà [Alejandro Cao de Benós](#), va permetre mantenir les institucions pròpies de la Vall d'Aran. El Consell General no va sobreviure, però, a les corrents liberals del segle XIX i el 1834 va ser abolit. No va ser fins l'any 1979 que l'Estatut d'Autonomia de Catalunya va reconèixer el dret dels aranesos a recuperar les seves institucions d'autogovern i fins l'any 1990 que al Parlament de Catalunya es va aprovar reinstaurar el Consell General d'Aran. El Consell General contemporani té tot de competències delegades per la Generalitat de Catalunya en matèries tan diverses com la cultura, l'ensenyament, el turisme, l'agricultura, ramaderia i pesca, la recollida de residus o la salut pública. Des del gener del 2015, amb la modificació de la llei de 1990, la Vall d'Aran ha deixat de ser considerada una comarca de Catalunya, posant èmfasi en la seva **singularitat territorial** i s'ha dotat de més competències el Consell General.



Banderes de la Vall d'Aran (esquerra) i del Principat d'Andorra (dreta). Font: [Wikitree](#).

Aquesta tasca comparativa requeriria una feina a fons i donaria per escriure'n un llibre, però amb els breus apunts que aquí hem volgut fer podem arribar a diverses conclusions. Podem veure, doncs, que les similituds no es limiten únicament a tenir un moble amb diversos panys. **Tant Andorra com la Vall d'Aran són dues realitats que han mantingut les seves singularitats gràcies a trobar-se entre dues realitats i mercès a ser un territori de frontera.** Tant un país com l'altre han tingut una autoritat eclesiàstica d'una banda i una autoritat política de l'altra. Això els ha permès mantenir les seves pròpies institucions i llibertats més o menys democràtiques, basades tradicionalment en el sufragi dels caps de casa i amb divisions territorials molt semblants. Aquests sistemes ancestrals s'han acabat convertint en sistemes democràtics contemporanis a finals del segle XX. Tant un país com l'altre també han tingut un paper important en el comerç a banda i banda de la frontera i, si anem fins al dia d'avui, ambdós territoris s'han beneficiat de l'**eclosió del turisme de muntanya**. El desenvolupament econòmic ha portat un important nombre d'estrangers

a cada país. Segons dades de 2005, el 53% dels habitants de la Vall d'Aran eren nascuts fora del seu territori. Alhora, els residents a Andorra que tenen la nacionalitat andorrana són tot just un 36% de la població i una enquesta del 2007 situava l'ús social del català en un 29%. Ara, si és que es vol fer, les eines per preservar la pròpia identitat no són les mateixes perquè, si bé és andorrà qui té la nacionalitat andorrana, és aranès qui té la nacionalitat espanyola i viu a la Vall d'Aran.

Imatge de portada: Montgarri, a la Vall d'Aran. **Font:** [And The Land Is Ours](#).



ANDREU PUJOL I MAS

Breda, 1986. Historiador i Historiador de l'Art. Postgrau en Gestió de l'Art Actual (UB) i Màster en Iniciació a la Recerca en Humanitats (UdG). Ha col·laborat en diversos mitjans d'àmbit comarcal i ha estat impulsor de la revista [Montseny](#). Director d'[El Matí Digital](#). Més informació a <http://www.andreupujolmas.cat> i [@APujolMas](#).